

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313228 Política Social, Treball i Benestar	OT	0	2

### Professor/a de contacte

Nom: Josep Espluga Trenc

Correu electrònic: JosepLluis.Espluga@uab.cat

### Equip docent

Pilar Carrasquer Oto

Enrico Mora Malo

Ana Maria Gonzalez Ramos

Clara Aurora Llorens Serrano

### Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

### Prerequisits

Cap

### Objectius

L'objectiu general del mòdul és abordar la problemàtica de la igualtat de gènere des d'una perspectiva de salut, a partir d'un conjunt de polítiques que impacten en la intersecció del treball productiu i de la vida quotidiana de les persones, així com proporcionar els instruments necessaris per a la seva anàlisi crítica i per a l'elaboració de propostes d'actuació, des d'una perspectiva europea.

### Competències

- Aplicar l'enfocament de gènere a l'anàlisi de la relació entre mercat laboral, cures i desigualtats socials.
- Dissenyar, implementar i avaluar les polítiques socials i els processos que incideixen en la redistribució de recursos i en la millora del benestar de la ciutadania, en diferents àmbits i des d'una perspectiva europea.
- Dissenyar, implementar i avaluar polítiques sociolaborals que incideixin en la relació entre treball, ocupació i benestar.
- Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica i recursos informàtics en l'àmbit d'estudi.

### Resultats d'aprenentatge

1. Avaluar les polítiques d'igualtat entre homes i dones en el món laboral des d'un enfocament de gènere.
2. Avaluar les polítiques de suport a la vida diària des d'un enfocament de gènere.
3. Avaluar les polítiques dutes a terme en aquest camp

4. Dissenyar actuacions en matèria de polítiques d'igualtat entre homes i dones a escala local i considerant l'escenari de la vida quotidiana
5. Identificar les polítiques de promoció de la salut i els mecanismes mitjançant els quals s'apliquen.
6. Identificar les principals línies d'estudi actuals sobre la relació entre treball, ocupació i benestar en la vida quotidiana, en les societats avançades
7. Identificar les relacions entre l'àmbit laboral i el de la vida quotidiana, amb una atenció particular als impactes de les polítiques d'ocupació en la salut, en clau de gènere.
8. Interpretar els principis generals que guien les polítiques de salut laboral, així com els models preventius existents.
9. Proposar línies d'intervenció sobre els factors que incideixen en les desigualtats de salut i les seves relacions amb les desigualtats de gènere, en el camp de l'ocupació.
10. Proposar noves línies d'estudi en matèria de treball i benestar quotidià
11. Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica i recursos informàtics en l'àmbit d'estudi.

## Continguts

- 1- Polítiques d'igualtat entre dones i homes en l'ocupació: treball, salut laboral i vida quotidiana.
- 2- Polítiques d'ocupació, condicions de treball i desigualtat de gènere. Una anàlisi des de la perspectiva de la salut.
- 3- Polítiques preventives, factors de risc laboral i gènere.
- 4- Riscos psicosocials, organització del treball i els seus impactes en la vida quotidiana.
- 5- Polítiques de regulació de la jornada laboral. Pràctiques empresarials de flexibilització de la jornada i els seus efectes en les condicions de treball i vida quotidiana.
- 6- Influència / interferència de les tecnologies en les pautes de treball i vida quotidiana des d'una perspectiva de gènere.
- 7- Polítiques corporals de la desigualtat social des d'una perspectiva de gènere interseccional.
- 8- Panorama europeu de la regulació de la intersecció entre vida laboral i extralaboral des de la perspectiva de la salut i la desigualtat de gènere.

## Metodologia

Les sessions combinaran:

- a) Presentacions docents de caràcter teòric.
- b) Seminaris de discussió de textos i de casos pràctics i / o propostes d'intervenció.
- c) Preparació d'un treball individual, que prèviament es discutirà en grups a l'aula.

## Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
<b>Tipus: Dirigides</b>			
Presentación docente	24	0,96	5, 6, 7, 8
<b>Tipus: Supervisades</b>			
Seminarios	8	0,32	1, 2, 3, 4
<b>Tipus: Autònomes</b>			
Trabajo colectivo e individual	48	1,92	1, 2, 3, 11

---

## Avaluació

L'avaluació es basa en les següents proves:

- Participació activa en dos seminaris de discussió i exposició de textos i / o de casos pràctics. Cada seminari representarà el 25% de la nota ( $x 2 = 50\%$ ). L'avaluació es realitzarà segons la participació activa en les sessions i el lliurament posterior per a cadascuna d'elles d'una breu reflexió individual com resposta a la pregunta de debat.
- Redacció d'un breu assaig (10-15 pàgines) sobre l'estat de la qüestió teòrica en relació a alguna de les temàtiques proposades en el conjunt del mòdul (50%).
- A més cal garantir el 80% d'assistència a les sessions presencials.

## Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Ensayo individual	60	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11
Seminarios análisis políticas	40	40	1,6	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11

## Bibliografia

Annesley, C. (2007) Lisbon and social Europe: towards a European 'adult worker model' welfare system. *Journal of European Social Policy* [<http://esp.sagepub.com/content/17/3/195>]

Arcas, M., Novoa, A., Artarcoz, L. (2012) "Gender inequalities in the association between demands of family and domestic life and health in Spanish workers", *European Journal of Public Health*, vol 23/ nº5, pp. 883-888.

Baruch, Yehuda (2000), *Teleworking: Benefits and Pitfalls as Perceived by Professionals and Managers*, *New Technology, Work and Employment*, 15(1):34-49.

Bettio, F. and Verashchagina, A. (2012). *Long-Term Care for the elderly. Provisions and providers in 33 European countries*. European Commission. Executive summary.

Campos-Serna J, Ronda-Pérez E, Artarcoz L, Moen BE, Benavides FG. Gender inequalities in occupational health related to the unequal distribution of working and employment conditions: a systematic review. *Int J Equity Health*. 2013; 12: 57. doi: 10.1186/1475-9276-12-57.

Drobnic, S.; Guillén Rodríguez, A.M. (2011) "Tensions Between Work and Home: Job Quality and Working Conditions in the Institutional Contexts of Germany and Spain", *Social Politics*, vol. 18/2, pp. 232-268. Doi:10.1093/sp/jxr008.

Espluga, J. & Caballero, J. (2005) *Introducción a la prevención de riesgos laborales. Del trabajo a la salud*. Barcelona: Ariel. [Caps. 2 y 4, disponibles en el aula Moodle]

Eurofound (2015), *Industrial relations and working conditions developments in Europe 2013*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Eurofound (2017), *Sixth European Working Conditions Survey - Overview report (2017 update)*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

European Agency for Safety and Health at Work (2002), *New forms of contractual relationships and the implications for occupational safety and health*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

European Agency for Safety and Health at Work (2003), Gender issues in safety and health at work - A review. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Agency for Safety and Health at Work (2013). New risks and trends in the safety and health of women at work. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Evergeti, Venetia y Ryan, Louise (2011), Negotiating transnational caring practices among migrant families. En Krailer, Albert, Kofman, Eleonore, Kohli, Martin and Schmoll, Camille (eds.) Gender, Generations and the Family in International Migration, Amsterdam, Amsterdam University Press.

González, Ana M. (2017), "Las eMigrantes: la mediación de las tecnologías en las experiencias de movilidad de las mujeres cualificadas". In Roldán, Guerra y Pérez (coords.) Las Odiseas de Penélope. Feminización de las Migraciones y Derechos Humanos. México, D.F.: Instituto de Investigaciones Económica, UNAM, 239-278.

González, S.; Guillén Rodríguez, A.M. (2009), "La calidad del empleo en la Unión Europea: debate político y construcción de indicadores" Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración, 81, pp. 71-88.

Karhula K, et al. Are changes in objective working hour characteristics associated with changes in work-life conflict among hospital employees working shifts? A 7-year followup. *Occup Environ Med* 2018; 0: 1-5. doi:10.1136/oemed-2017-104785.

Kelly E.L., Moen P, Tranby E. Changing Workplaces to Reduce Work-Family Conflict: Schedule Control in a White-Collar Organization. *Am Sociol Rev.* 2011 April ; 76(2): 265-290.

Lunau T, Bambra C, Eikemo T, van der Wel A, Dragano N. A balancing act? Work-life balance, health and well-being in European welfare states. *European Journal of Public Health* (2014), Vol. 24, No.3, 422-427. doi:10.1093/eurpub/cku010.

Messing, K. ; Lippel, K. (2013) « L'invisible qui fait mal. Un partenariat pour le droit à la santé des travailleuses » Travail, genre et sociétés, Vol 1, n° 29, pp. 31-48.

Moncada S, Llorens C (2014). Factores psicosociales. En: Ruíz-Frutos C et al. Salud Laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales. Elsevier Masson, Barcelona.

Moré, P. (2014) « Les employé(e)s domestiques dans le travail de care : corps et investissement de soi entre éthique et contrainte », Travailler, Vol. 2, n° 32, p. 33-53. DOI 10.3917/trav.032.0033

Moreno, S.; Carolina R.; Borràs, V.; Torns, T. (2016) Significados e imaginarios de los cuidados de larga duración en España. Una aproximación cualitativa Desde los discursos de cuidadoras, Papeles del CEIC, vol 1. [n° 145, en papel] <http://dx.doi.org/10.1387/pceic.15195>

Plaisier, I.; Broese van Groenou, M.I.; Keuzenkamp, S. (2015) "Combining work and informal care: the importance of caring organisations", *Human Resource Management Journal*, Vol 25, n° 2, pp. 267-280. doi: 10.1111/1748-8583.12048

Schiller H, et al. Total workload and recovery in relation to worktime reduction: a randomised controlled intervention study with time-use data. *Occup Environ Med* 2017;0: 1-9. doi:10.1136/oemed-2017-104592.

Schnall PL, Dobson M, Landsbergis P. Globalization, Work, and Cardiovascular Disease. *Int J Health Serv.* 2016 Oct; 46(4):656-92. doi: 10.1177/0020731416664687.

Sullivan, C. y Lewis, S. (2001), Home-based Telework, Gender, and the Synchronization of Work and Family: Perspectives of Teleworkers and their Co-residents. *Gender, Work & Organization*, 8: 123-145. doi:10.1111/1468-0432.00125

### **Bibliografía complementaria**

### **Retos de las políticas de igualdad entre hombres y mujeres**

Arcas, M.; Novoa, A.; Artarcoz, L. (2013) "Gender inequalities in the association between demands of family and domestic life and health in Spanish workers" *European Journal of Public Health*, Vol. 23, No. 5, pp. 883-888.

Alujas, J.A. (2010) "La igualdad de género en el mercado de trabajo: el papel de las políticas de empleo en España". *RUCT. Revista de Ciencias del Trabajo*, nº11, pp. 61-80.

Annesley, C. (2007) *Lisbon and social Europe: towards a European 'adult worker model' welfare system*. *Journal of European Social Policy* [

<http://esp.sagepub.com/content/17/3/195>

Astelarra, J. (2005) *Veinte años de políticas de igualdad*. Madrid: Cátedra.

Astelarra, J. (2005b) "Políticas públicas de igualdad en España y Europa", en M. De la Fuente (dir.) *Repensar les polítiques de gènere des de l'àmbit local*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, Col. Ciutats i Persones.

Behning, U. ; Serrano Pascual, A. (2001) *Gender Mainstreaming in the European Employment Strategy*». Bruselas: European Trade Union Institute.

Bustelo, M.; Lombardo, E. (2007) *Políticas de igualdad en España y en Europa*, Madrid: Càtedra.

Daly, M. (2011) "What Adult Worker Model? A Critical Look at Recent Social Policy Reform in Europe from a Gender and Family Perspective", *Social Politics*, vol. 18, nº 1, pp. 1-23.

Fagan, C.; Walthery, P. (2011) "Individual Working-time Adjustments between Full-time and Part-time Working in European Firms", *Social Politics*, vol. 18, nº 2, pp. 269-299.

Lewis, J. (2009) ***Work-family balance, gender and policy***. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Maruani, M.; Rogerat, Ch.; Torns, T. (eds.) *Las nuevas fronteras de la desigualdad. Hombres y mujeres en el mercado de trabajo*. Barcelona: Icaria. [Versión francesa en M. Maruani (dir) (1999) *Les nouvelles frontières de l'inégalité*. Paris : La Découverte]

Stratiragi, M. (2005) "Gender mainstreaming vs. Positive Action: An ongoing conflict in EU Gender equality Policy". *European Journal of Women's Studies*, nº12, 165-186.

### **Políticas de salud, trabajo y vida cotidiana**

DEO (2012) *Enquesta Catalana de Condicions de Treball de Catalunya 2011*. Barcelona: Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

[http://empresaiocupacio.gencat.cat/web/.content/03\\_-\\_centre\\_de\\_documentacio/documents/01\\_-\\_publicacions/0](http://empresaiocupacio.gencat.cat/web/.content/03_-_centre_de_documentacio/documents/01_-_publicacions/0)

Espluga, J.; Caballero, J. (2005) *Introducción a la prevención de los riesgos laborales. Del Trabajo a la Salud*. Barcelona: Ariel.

Eurofound (2012), *Fifth European Working Conditions Survey*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1182.htm>

Eurofound (2015), *First findings. Sixth European Working Conditions Survey*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

English: [http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef\\_publication/field\\_ef\\_document/ef1568en.pdf](http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1568en.pdf)

Spanish: [http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef\\_publication/field\\_ef\\_document/ef1568es.pdf](http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1568es.pdf)

Eurofound (2014), *Industrial relations and working conditions developments in Europe 2013*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

[http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef\\_publication/field\\_ef\\_document/ef1465en\\_0.pdf](http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1465en_0.pdf)

European Agency for Safety and Health at Work (2015). *Second European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 2). Summary*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea.

English: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/esener-ii-summary-en.PDF>

Spanish: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/esener-ii-summary-es.pdf>

INSHT (2012) *VII Encuesta Nacional de Condiciones de Trabajo*. Madrid: Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.

<http://www.oect.es/InshtWeb/Contenidos/Documentacion/FICHAS%20DE%20PUBLICACIONES/EN%20CATALU>

European Agency for Safety and Health at Work (2003), *Gender issues in safety and health at work - A review*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

<https://osha.europa.eu/en/publications/reports/209>

European Agency for Safety and Health at Work (2005). *Mainstreaming gender into occupational safety and health*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

<https://osha.europa.eu/en/publications/reports/6805688>

European Agency for Safety and Health at Work (2013). *New risks and trends in the safety and health of women at work*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

<https://osha.europa.eu/en/publications/reports/new-risks-and-trends-in-the-safety-and-health-of-women-at-work>

Moreno, N.; Solé, M.D. (dir.) (2005) *Dones, salut i treballs*. Barcelona: CTECS.

### **Riesgos psicosociales y organización del trabajo**

Eurofound (2017): Working time patterns for sustainable work 2017. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Disponible en:

[https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef\\_publication/field\\_ef\\_document/ef1720en.pdf](https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1720en.pdf)

Harvey SB, Modini M, Joyce S, Milligan-Saville JS, Tan L, Mykletun A, Bryant RA, Christensen H, Mitchell PB. Can work make you mentally ill? A systematic meta-review of work-related risk factors for common mental health problems. *Occup Environ Med*. 2017; 74(4):301-310. doi: 10.1136/oemed-2016-104015.

Llorens, C., Alós, R.; Cano, E.; Font, A.; Jódar, P.; López, V.; Navarro, A.; Sánchez, A.; Utzet, M.; Moncada, S. (2010) "Psychosocial risk exposures and labour management practices. An exploratory approach" *Scand J Public Health* vol.38 no. 3 suppl. 125-136. [http://sjp.sagepub.com/content/38/3\\_suppl/125.full.pdf](http://sjp.sagepub.com/content/38/3_suppl/125.full.pdf)

Montano D, Hoven H, Siegrist J. Effects of organisational-level interventions at work on employees' health: a systematic review. *BMC Public Health* 2014 14:135. <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/14/135>

Niedhammer I, Lesuffleur T, Memmi S, Chastang JF. Working conditions in the explanation of occupational inequalities in sickness absence in the French SUMER study. *Eur J Public Health*. 2017 Dec 1;27(6):1061-1068. doi: 10.1093/eurpub/ckx052.

Nijp HH, Beckers DGJ, GeurtsSAE, Tucker P, Kompier MAJ. Systematic review on the association between employee worktime control and work-non-work balance, health and well-being, and job-related outcomes. *Scand J Work Environ Health* 2012; 38(4):299-313. Accesible en:

[http://www.sjweh.fi/show\\_abstract.php?abstract\\_id=3307](http://www.sjweh.fi/show_abstract.php?abstract_id=3307)

Schütte S, Chastang JF, Parent-Thirion A, Vermeulen G, Niedhammer I. Psychosocial work exposures among European employees: explanations for occupational inequalities in mental health. *J Public Health (Oxf)*. 2015 Sep;37(3):373-88. doi: 10.1093/pubmed/fdv044.

Theorell, T., Jood, K., Järholm, L.S., Vingård, E., Perk, J., Östergren, P.O., Hall, C. A systematic review of studies in the contributions of the work environment to ischaemic heart disease development, *European Journal of Public Health* 2016; 26 (3): 470-477.

Utzet, M; Navarro, A; Llorens, C; Moncada, S. "Intensification and isolation: psychosocial work environment changes in Spain 2005-2010". *Occupational Medicine(Lond)* (2015) 65 (5): 405-412.

### **Políticas de cuidados de larga duración, trabajo y vida cotidiana**

Aragón, Jorge y Cruces, Jesús (2007), *Sector de atención a la Dependencia y Negociación colectiva*, Madrid, Ministerio de Trabajo e inmigración.

Aragón, Jorge; Cruces, Jesús; Rocha, Fernando (2008), *Las condiciones laborales en el sector de atención a la dependencia: una aproximación a la calidad en el empleo*, Madrid, Fundación Primero de Mayo, Documento de Trabajo, 3. [Disponible: <http://www2.1mayo.ccoo.es/publicaciones/doctrab/doc308.pdf>]

Carrasco, C.; Borderías, C.; Torns, T. (2011) *El trabajo de cuidados. Historia, teoría y políticas*. Madrid: La Catarata.

England, Paula (2005) "Emerging theories of care work", *Annual Review of Sociology* 31, pp.381-399.

Glendinning, Caroline y David Bell (2008) *Rethinking social care and support: What can England learn from other countries?* Informing Debate. York: Joseph Rowntree Foundation.

Pérez Salanova, Mercè; Yanguas Lezaún, José Javier (1998), "Dependencia, personas mayores y familias. De los enunciados a las intervenciones", *Anales de Psicología*, 15 (1), pp. 95-104.

Rodríguez Cabrero, Gregorio (2007) "La protección social de la dependencia en España. Un modelo *sui generis* de desarrollo de los derechos sociales" *Política y Sociedad* 44 (2), pp. 69-85.

Rodríguez, Pilar (2006), "El sistema de servicios sociales español y las necesidades derivadas de la atención a la dependencia", *Documentos de Trabajo*, 87, Fundación Alternativas.

Rubery, Jill; Urwin, Peter (2011) "Bringing the employer back in: why social care needs a standard employment relationship", *Human Resource Management Journal* 21 (2), pp. 122-137.

Thomas, Carol (1993) "De-constructing concepts of care". *Sociology*, 27(4): 649-669.

Tobío, Constanza et al (2010) *El cuidado de las personas. Un reto para el siglo XXI*, Barcelona, La Caixa.

<http://www.laCaixa.es/ObraSocial>.

Ungerson, Claire (2005). "Care, work and feeling" *The Sociological Review*, vol.53, nº 2.